

Čez gore tudi z zmajem na ramah

Iztok Tomazin iz Križ pri Trziču je nedavno izdal knjigo **Na meji**, ki prinaša vrsto zanimivih, tudi tragičnih zgodb tihotapljenja iz Karavank pa tudi Himalaje, ki se zdijo v obdobju koronskih omejitev, begunskih in migrantskih kriz ter drugih družbenih sprememb še posebej aktualne.

JASNA PALADIN

Zbirko tihotapskih in drugih mejaških zgodb od Karavank do Himalaje, ki je pod naslovom **Na meji** izšla pri založbi **Planinske zveze Slovenije**, je **Iztok Tomazin** pisal zadnja tri leta, osnutek pa je nastajal že dlje časa. »Veliko večino gorniških doživetij si zapisujem sproti, ker je to ob dobrem spominu in podoživljanjih odlični material za pisanje. Knjiga je izšla sedaj, ker mi jo je pač uspelo zaključiti kot prvo od svojih začelih knjig – kakih deset jih imam še v delu. Prednost je dobila, ker so meddržavne meje spet bolj aktualne predvsem zaradi begunske oz. migrantske krize in pandemije,« nam je povedal ta zdravnik, gorski in letalski reševalec, **alpinist**, himalajec, letalec, pisatelj, publicist in predavatelj iz Križ pri Trziču in dodal, da knjiga združuje nekaj večinoma tragičnih tihotapskih zgodb drugih, kakor so se ohranile v zapisih in spominu, ter njegove osebnostne, ki so še posebej zanimive. Čez Karavanke je tihotapil v svojih mladih letih, nekje od leta 1979 do leta 1990, nam pove.

Zgodovinsko gledano lahko med tihotapstvom, ki ga poznamo že stoletja, in gorništvom najdemo več vzporednic, saj so bili tihotapci poleg divjih lovcev marsikje najboljši poznavalci gora. V nekdanji Jugoslaviji, v kateri je na severu po vrhovih Karavank, Tomazinovih domačih gora, potekala dobro nadzorovana in zastražena meja z Avstrijo, pa je tudi sam z ilegalnimi prehodi meje v obe smeri pridobil bogate izkušnje in kopico vznemirljivih spominov: »Vsaj navzven sem bil zgleden državljan,

najprej vzoren srednješolec in pozneje uspešen študent medicine, zadnja leta pred razpadom 'Juge' pa že mladi zdravnik. Če si navdušen **alpinist** in poteka zaprta in zastražena državna meja po vrhovih tvojih dragih gora, je motivacija za ilegalno prehajanje meje še večja, posebej če so na prepovedani strani teh gora še neraziskane in nepreplezane stene ter grebeni, ki ponujajo nove možnosti za vzpone in doživetja. Če lahko združiš koristno s prijetnim, torej večšine in veselje **alpinista** pri bivanju v gorah z materialno in drugo koristjo 'prešvercanih' stvari in dodatnim veseljem, da se vsaj v nekaterih stvarih ne daš omejevati oblastem, še toliko bolje. Tako je bilo od začetka do konca moje mejaške 'kariere', ki se je v domovini končala po slovenski osamosvojitvi, nadaljevala pa se je v najvišjih gorah sveta,« pravi avtor, ki je preko jugoslovansko-avstrijske meje pretihotapil vsaj za manjši kamion robe, večinoma za osebne ali družinske potrebe: več jadralskih zmajev, kup **alpinistične** opreme zase in za prijatelje, računalnike, nekaj gospodinjskih aparatov in diaprojektorjev, televizijo, hifi opremo in seveda kavo, ki jo je potem z dobičkom prodal, da si je lahko kupil **alpinistično** in letalsko opremo, spet v tujini. Bila pa je meja, ki je pri tihotapljenju nikoli ni prestopil – tihotapljenje drog, orožja za ubijanje ali ljudi. Kot nam še zaupa, se najraje spominja zimskega tihotapljenja zmaja Windflex, s katerim je kasneje dosegel več državnih rekordov, kot prvi jadralski nad vrhom Mont Blanca in Kilimanjara,

letel tudi v Himalaji, s tihotapljenjem pa je najbolj razveselil svojo mamo, ko ji je nekega dne prek meje prinesel moderen šivalni stroj.

»Zaradi varnosti pred graničarji in neželenimi naključnimi pričami sem za svoje ilegalne prehode meje izbiral čim slabše vremenske pogoje in čim zahtevnejše terene, kar je zelo zmanjšalo možnost neželenih srečanj. Največkrat sem tihotapil ponoči, med sneženjem ali dežjem ali vsaj v megli, po čim zahtevnejšem, plezalnem terenu. To je precej povečalo nevarnost in zahtevnost ture, a hkrati pomembno manjšalo možnost, da se bom znašel pred cevni pušk in brzostrelk. Vložki so bili veliki. Ne toliko v materialni obliki, čeprav sem 'švercal' tudi dokaj drage stvari. Največji vložek je bilo življenje, ne nazadnje tudi prostost, saj bi šel ob prijetju z veliko verjetnostjo v zapor,« razmišlja Tomazin, ki mu je bil pri tihotapljenju kot občasni prevoznik v največjo pomoč oče, drugim pač ni mogel zaupati. »Tihotapske ture so mi bile na kožo pisan izziv, saj je zahteval veliko angažiranja, pogum, dobro pripravo in preudarno, smelo izvedbo,« še pravi in doda, da je bilo zadoščenje, ko je presegel birokratske omejitve, s katerimi se ni strinjal in so ga omejevale pri dejavnostih, ki jih je imel rad, zelo prijetno.

Najtežji tovor, ki ga je pretihotapil na svojih ramednih, je tehtal približno trideset kilogramov, kljub številnim, tudi precej napetim dogodivščinam, pa s tihotapsko robo v nahrbtniku nikdar ni zaslišal zloveščega

klica »Stani!« (Stoj) s strani graničarjev, ki so pri tihotapcih povsem neusmiljeno uporabljali tudi orožje. A ne le graničarji, največjo nevarnost so za tihotapce predstavljale prepadne gore, pozimi pa tudi snežni plazovi. »Edino bližnje, zelo nevarno srečanje z graničarji je bilo med **alpinističnim** vzponom – prečenjem celotnega grebena Košute, ko sva s prijateljem trenirala za Himalajo, pa naju je odnesel plaz in sva morala sestopiti, v vznožju gore pa sva padla v graničarsko zasedo. A to se je dobro končalo, ko je poveljnik karavle izvedel, kdo sva in kaj sva počela.«

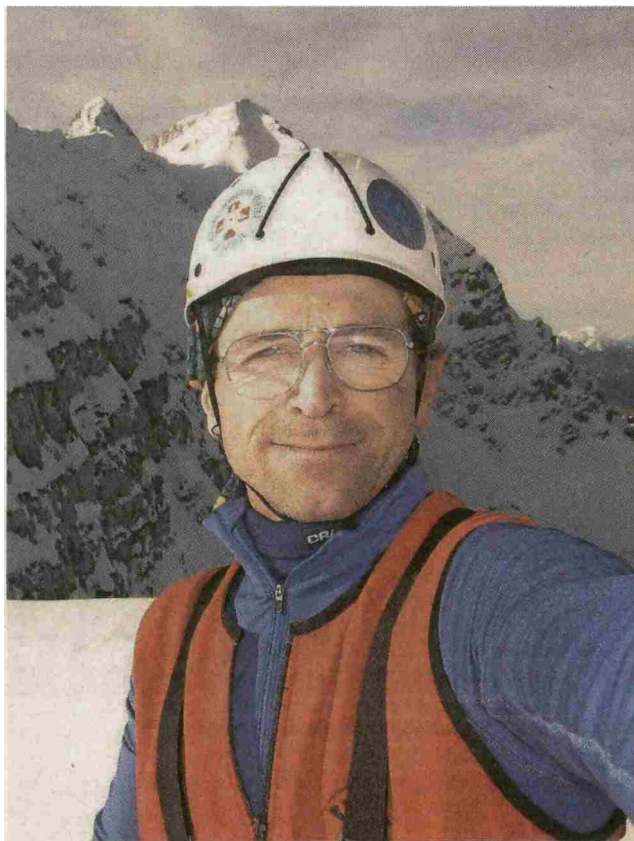
Zanimiva je tudi zgodba, kako je v domovino pretihotapil povsem novo cestno kolo, takrat ne na ramah čez gore, ampak kar čez mejni prehod po cesti, ko se je uspešno pretvarjal, da je na treningu kot kolesar kluba Sava Kranj.

Del pripovedi v knjigi poteka v tujih gorstvih, večina pa je povezana s po naravni meji Karavank potekajočo umetno mejo. Tomazin je kronist svojih lastnih, pa tudi nekaterih tujih ilegalnih prehajanj te meje, vedno v značilnem hribovskem kontekstu. Knjigo **Na meji** bo **Iztok Tomazin** predstavil tudi na 16. Festivalu gorniškega filma februarja 2022 v Cankarjevem domu v Ljubljani.

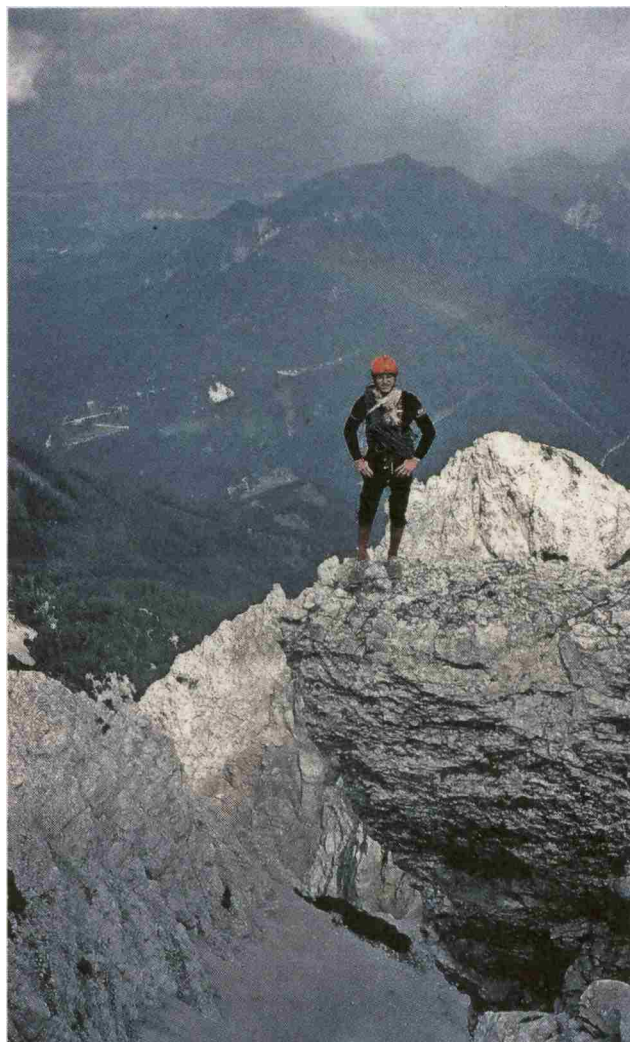
»Tako kot večina zmajev v tistih časih se bora ni dala v celoti zložiti. Najmanjša možna dimenzija je bila pet metrov dolg ovalen paket debelih kovinskih cevi in med njimi napetega rdeče-rumeno-črnega

platna ter meter in pol velik kovinski trikotnik, ki ga ni bilo mogoče zložiti. Vse skupaj je tehtalo dobrih dvajset kilogramov in že na strehi avtomobila je bilo videti nerodno in veliko, na mojih ramenih pa še toliko bolj.«

»V časih ranjke Jugoslavije je bila meja z Avstrijo na območju Karavank dobro zastražena. Pod gorami, večinoma na začetku dolin, so bile v precej enakomernih presledkih posejane t. i. karavle, v njih pa številne enote graničarjev, ki so v obmejnem pasu redno patroljirali, pogosto v spremstvu dresiranih psov, in čuvali našo takratno državo pred bogve kakšnimi sovražniki.«

Iztok Tomazin ni le zdravnik, alpinist in gorski reševalec, ampak tudi zelo ploden pisec. Nedavno je izšla njegova knjiga **Na meji**, v delu pa jih ima še kakih deset. / Foto: osebni arhiv

Pri tihotapljenju mu je pomagalo dobro poznavanje domačih Karavank; na fotografiji na robu stene po prvenstvenem vzponu v Vrtači. / Foto: Tomaž Koželj

Tihotapski podvig leta 1981 – Iztok Tomazin nosi zmaja na Veliki vrh v Košuti. / Foto: osebni arhiv